

10. maj 2010

NOTAT

Vedr. vurdering af materiale og notater om STAUNING, KALLESMÆRSK HEDE og ØSTERILD

af

Henrik Svanholm

henrik.svanholm@mail.dk

Landsforeningen for Bedre Miljø

Jeg har 9. maj modtaget og gennemgået materiale der belyser planlagt placering af et nationalt testcenter for vindmøller ved henholdsvis Ringkøbing Fjord (Stauning) samt Kallesmærsk Hede, som er udarbejdet af Miljøministeriet og By- og Landskabsstyrelsen.

Samtidigt er modtaget notater og oversigter som dels er svar på rejste spørgsmål, og dels er anvisninger på gældende praksis m.v. - Bilag 1 – 18.

Generel vurdering :

Materialet er på ingen måde tilstrækkeligt for at Folketinget kan træffe beslutning om placering af et testcenter i Østerild eller andet sted. Snarere tværtimod.

Der er ikke af myndighederne gennemført tilstrækkelige undersøgelser for placering af et testcenter ved hverken Stauning, Kallesmærsk Hede eller Østerild / Hjørdemål Klit, hvilket er dokumenteret.

Rapporter om Ringkøbing (Stauning) og Kallesmærsk Hede er ikke gennemført på en måde, så disse på nogen måde kan udgøre to undersøgte alternativer til regeringens forslag om at placere et testcenter ved Hjørdemål Klit og Østerild.

I Rapport om placering af et nationalt testcenter for vindmøller ved Ringkøbing Fjord ses indarbejdet et **Notat fra Danmarks Miljøundersøgelser DMU dateret 7. maj 2010** på 43 sider.

DMU er i h.t. skrivelse fra By- og Landsskabsstyrelsen dateret 23. april 2010 bedt om en vurdering af mulige effekter på Natura 2000-interesser for Stauning og Kallesmærsk Hede og har sammenholdt disse med Østerild-forslaget. Vurderingen er ikke sammenlignelig og er **foretaget på et overordnet plan baseret på eksisterende viden og uden detaljerede oplysninger om den konkrete forekomst af de pågældende arter og deres levesteder på de angivne opstillingsplaceringer. For naturtypernes vedkommende er vurderingerne udelukkende baseret på eksister-**

ende viden om habitattypernes udbredelse indenfor habitatområderne og de § 3 beskyttede naturarealer på prøvestationerne. Naturarealernes aktuelle naturtilstand er derimod ikke inddraget. Vurderingerne er derfor at betragte som en indledende screening af mulige konflikter mellem placeringerne af vindmøllerne og de arter og naturtyper, der formodes at forekomme i opstillingsområderne og DMU's notat udgør således ikke en egentlig VVM-analyse.

Som **Bilag 1 – s. 28** - ses **Notat** dateret 1. maj 2010 fra By- og Landskabsstyrelsen, hvori det er anført, at området ved Ringkøbing Fjord og Stauning er besøgt d. 29. april 2010 af 3 repræsentanter fra henholdsvis Vindmølleindustrien, Siemens og Vestas og 1 repræsentant fra BLST og senere – og uafhængigt af den første gruppes besigtigelse - er der også foretaget besigtigelse af 2 Risø-folk. Der er således ikke gennemført en grundig og uvildig undersøgelse, ligesom den er alt for overfladisk.

Konklusion : Der er ikke ved det fra Miljøministeriet, BLST eller DTU Risø m.fl. fremkomne materiale om Kallesmærsk og Stauning tilvejebragt dokumentation, der kan understøtte en placering af et testcenter for vindmøller ved Østerild / Hjardemål Klit i Thy.

Specifikke punkter i det foreliggende materiale

Om hensyn til fuglebeskyttelses- og habitatdirektiver (Natura 2000) under EU

I Ringkøbing-rapporten side 11 er der i afsnittet **Beskyttelsesområder**, 1. Spalte anført følgende :

*”Området er beliggende tæt på Ringkøbing Fjord, som er både EF-fuglebeskyttelses- og habitatområde, med mange ynglende og trækkende fugle. Der vil derfor skulle foretages en konkret vurdering af, om de arter og naturtyper, der er på udpegningsgrundlaget, vil blive påvirket negativt, hvis der etableres et testcenter i nærheden. **Hvis skade ikke kan afvises, kan der ikke gives tilladelse**”. Det foreslåede vindmølleområde ligger ikke i noget beskyttelsesområde, men er tæt på / grænser op til sådanne.*

Bemærkning hertil : Når dette gælder for Ringkøbing-området, gælder dette jo også for forslaget omfattende Hjardemål Klit og Østerild Klitplantage og regeringen skal dokumentere, at der er lavet videnskabeligt baserede undersøgelser for at et testcenter ved Østerild / Hjardemål Klit ikke skader EF-habitatområdet Vullum Sø og Ramsar-, EF-fuglebeskyttelses- og habitatområdet Vejlerne, der begge bliver påvirket. Ministerierne har i strid med Lov om offentlighed i forvaltningen nægtet at fremlægge dokumenter der kan beskrive, om der er gennemført undersøgelser og tilsidesætter derved bevidst lovgivningen.

Stauning Lufthavn

I **Ringkøbing-rapporten** side 24 ses beskrivelse af Stauning Lufthavn og Danmarks Flymuseum.

Sammenholdt med **Bilag 4** – notat fra Kommunaldirektør Mogens Pedersen fra Ringkøbing-Skjern Kommune hvoraf det fremgår, at der foretages fornødne investeringer i lufthavnen i forbindelse med et testcenter kunne det overvejes enten **1)** at ændre retning for landingsbane så denne ikke er på tværs af vindmølleopstilling, men beliggende parallelt hermed eller **2)** at tilbyde at flytte aktiviteter ved Stauning Lufthavn til Thisted Lufthavn incl. flytte Danmarks Flymuseum med.

Fejlagtig info om ingen beskyttelsesinteresser nær Østerild-placering

I **Ringkøbing-rapporten** side 26 har By- og Landskabsstyrelsen i strid med fakta vedr. Østerild oplyst, at der ikke findes beskyttelsesinteresser (EF-fuglebeskyttelsesinteresser) i eller i nærheden af testcenteret.

EF-habitatområdet Vullum Sø samt habitat- og Ramsar-området Vestlige Vejler påvirkes klart, hvilket ses dokumenteret af **Bilag 5 – Notat** dateret **5. maj 2010** fra By- og Landskabsstyrelsen der netop dokumenter påvirkningen jfr. ordlyden : *De planlagte rydningsområder ligger i forskellige vandoplande og afvander til forskellige recipienter. De to Natura 2000-områder der kan blive berørt er område nr. 16 ”Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg” mere præcist Østerild og Lønnerup Fjord og nærliggende dele af Limfjorden samt område nr. 23 ”Vullum Sø”.*

Endeligt afvander en mindre del af den nordøstlige del af rydningsområdet i Østerild Klitplantage mod øst via Tømmerby Kær til Tømmerby Å, der forløber omkring Tømmerby Fjord og Aarup Vejle til Limfjorden. Ved de to skovrydningsscenarier industrien har angivet, vil der ved det mest omfattende scenarium på rydning af 750 ha skov forventeligt maksimalt udvaskes ca. 11 tons kvælstof pr. år.

Ifølge **Ringkøbing-rapporten** side 26 ses det ligeledes fejlagtigt anført, at der alene skal ryddes 714 ha skov ved Hjørdemål Klit og Østerild Klitplantage. Ifølge lovforslaget ses dette beskrevet som omfattende yderligere 500 ha skov, d.v.s. i alt ca. 1.200 ha skov.

Lyspåvirkning – modstridende informationer

Ifølge **Ringkøbing-rapporten** side 32 – Bilag 3 – oplyser Statens Luftfartsvæsen følgende om lys :

”Erfaringer med højintensive hvide lys er dog, at disse vil give gener, især om natten, hvor disse vil være særligt iøjefaldende”.

Bemærkning hertil : Denne beskrivelse om påvirkning af nattemørket er ikke gengivet i VVM-redegørelse for det planlagte testcenter ved Hjørdemål Klit og Østerild Klitplantage, hvor påvirkningen af nattemørket bagatelliseres og hvor det ses anført, at der kun vil være en begrænset visuel påvirkning. Da området i Thy i særlig grad er kendt som et særlig støjfølsomt og nattemørkt

område med unikke oplevelser af stjernehimmelen, bekræfter Statens Luftfartsvæsenes udtalelse om lyspåvirkningen, at denne ikke er beskrevet korrekt og fyldestgørende i VVM-redegørelsen. Der er heller ikke lavet visualiseringer og beskrivelser af den aktuelle påvirkning af nattemørket.

Trækfuglebevægelser og manglende viden om særlige dyr og fugle, krybdyr mv.

Ifølge **Ringkøbing-rapportens DMU-delrapport** side 4 er det anført, at der for både Stauning, Kallesmærsk Hede samt Hjardemål Klit / Østerild **”ikke foreligger data på trækfuglebevægelser”**.

Bemærkninger hertil : Eftersom det bekræftes, at der **ikke** haves kendskab til trækfuglebevægelser vurderes det at være misvisende at påstå, at placeringen af et testcenter ved Østerild ikke kan ses at have indflydelse på de fugle, der bl.a. er kendetegnet ved udpegningsgrundlaget for Vullum Sø og Vejlerne. Ramsar- og Natura 2000 området Vejlerne er internationalt kendt som et af de væsentligste fuglebeskyttelsesområder i Nordeuropa, hvis betydning er helt afgørende for en lang række fugle. Desuden rummer det som EF-habitatområde en række arter, der er optaget på EF-habitatdirektivets bilag IV, men også pattedyr ifølge bilag II, nemlig *Myotis dasycneme* – *damflagermus*, der kendes med en forekomst ved Østerild.

I DMU's delrapport side 7 ses det netop for flagermus oplyst følgende : *”Der mangler generelt forskningsbaseret viden om vindmøllers effekt på såvel trækkende som lokale bestande af flagermus. Efterhånden er der rapporteret om dødsfald af mange forskellige flagermus arter ved vindmøller fra andre europæiske lande og Nordamerika. Flagermus jager i meget forskellige højder, som også kan variere inden for den enkelte art. Nye europæiske undersøgelser har vist, at der kan samle sig store insektforekomster omkring møller på både land og hav, som tiltrækker jagende flagermus med øget kollisionsrisiko til følge. Selv arter, der normalt jager i meget lav højde over vandflader kan findes jagende oppe omkring vindmøller. For arter med langsom bestandsomsætning – som flagermus – kan selv tab af et mindre antal individer have betydning for en lokal bestands trivsel og bevaringsstatus”*.

Videre på side 21 ses specifikt om flagermus ved Østerild anført følgende : **”På det foreliggende grundlag kan det ikke afvises, at bevaringsstatus lokalt kan blive påvirket negativt, men formentligt ikke i et omfang, så det overordnet ændrer arternes regionale status. Påvirkninger af trækkende flagermus kan ikke vurderes på det foreliggende grundlag”**

Bemærkninger hertil : Det er i VVM-redegørelse for et testcenter ved Østerild på side 93 anført, at der næppe er væsentlige bestande af flagermus i plantagerne, der består af forholdsvis unge bevoksninger. Da store dele af det ældste skovområde i Hjardemål Klit i driftsplanen er udlagt som **urørt skov** er det særdeles betænkeligt – og forkert – i VVM-redegørelsen at påpege, at der næppe er væsentlige bestande af flagermus i området. Man har jo ikke foretaget **videnskabeligt baserede undersøgelser herom**. Området med urørt skov er beliggende relativt tæt på EF-habitatområdet Vullum Sø i Hjardemål Klit, hvorfor der glimrende kan være flere damflagermus i området.

I den forbindelse er det slet ikke undersøgt, i hvilket omfang områdets mange betonbunkers fra 2. Verdenskrig udgør tilholdssteder for flagermus.

Da myotis dasycneme – damflagermusen er omfattet af EF-habitatdirektivets Bilag II samt Bilag IV og da der kendes en forekomst af damflagermus ved Østerild **skal** der derfor være gennemført en videnskabeligt baseret undersøgelse med bl.a. feltstudier i hele området, hvilket ikke er sket.

Med udgangspunkt i By- og Landskabsstyrelsens egen fortolkning i **Ringkøbing-rapporten** side 11 kan styrelsens ord derfor her gengives særligt fremhævet : ”**HVIS SKADE IKKE KAN AFVISES, KAN DER IKKE GIVES TILLADELSE**”.

I DMU’s delrapport side 7 er der om **Birkemus** anført, at ”Det vestlige limfjordsområde rummer den ene af artens to hovedbestande i Jylland. Østerild Klitplantage ligger inden for artens naturlige udbredelsesområde i regionen og en undersøgelse af dens eventuelle tilstedeværelse vil være påkrævet, såfremt der etableres vindmøller i området”.

I VVM-redegørelse for testcenter ved Østerild er der side 93 anført, at der er observeret birkemus tæt på vindfeltet men ikke i selve feltet, **der dog heller ikke er undersøgt**.

Bemærkninger hertil : Eftersom Birkemusen også er omfattet af EF-habitatdirektivet Bilag IV og ifølge Dansk Pattedyr Atlas har en ukendt bevaringsstatus, skal man i det mindste forud for en lov om evt. rydning af en skov foretages tilbundsgående og videnskabeligt baserede feltundersøgelser af forsigtighedshensyn. Alt andet er uansvarlig forvaltning og klart i strid med habitatdirektivet.

I DMU’s delrapport side 20 til **Ringkøbing-rapporten** er der om et testcenter i Østerilds påvirkning på **odder** oplyst, at odder forekommer i Østerild-området. Følgende er anført :”**Rydning af store områder vil dog kunne gøre arten mere følsom for forstyrrelse gennem tab af skjulemuligheder**”.

Det er i forlængelse heraf oplyst, at aktiviteterne i forbindelse med større bygnings- og vejanlæg i anlægsperioden kan have en væsentligt forstyrrende effekt på oddere. Dette er ikke undersøgt med udgangspunkt i de konkrete planer for etablering af et testcenter i Hjørdemål Klit / Østerild.

Bemærkninger hertil : Eftersom odder er omfattet af habitatdirektivet bilag II og IV ses det klart i strid med direktivet, at der ikke er i VVM-redegørelsen er fremkommet en grundig undersøgelse af oddernes forekomst i Østerild- området. Der savnes en videnskabelig undersøgelse af konkrete påvirkninger og hvorledes skovrydningen agtes gennemført uden at dette påvirker odderbestanden negativt.

Vurderingen af effekten på naturtyper

DMU omtaler side 7 i sin delrapport til **Ringkøbing-rapporten** at ”vurderingen af de foreslåede placeringer indenfor de tre geografiske områder foretages i dette notat som en screening...”

Bemærkninger hertil : Med andre ord er der ikke foretaget en egentlig grundig undersøgelse og dette er da også tidligere dokumenteret ved offentliggørelse af By- og Landskabsstyrelsens vice-direktør Sven Koefoed-Hansens netop offentliggjorte mail-korrespondance med professor Frede Hvelplund, Aalborg.

DMU omtaler **ikke** på side 22 under Pkt. 5.2 med ét ord, at området ved Østerild også omfatter Hjardemål Klit og området ved Vigsø Bugt, der i h.t. gældende landsplanlægning er udlagt som særligt beskyttelsesværdigt område som følge af, at Viborg Amt d. 13. September 2004 ved sit Regionplanstillæg til Regionplan 2002 – 2012 for Viborg Amt erklærede dette unikt og særligt.

DMU omtaler på side 25 : **”Mulighederne for at kompensere for tabet af arealer med klit, hede, mose, eng, overdrev og sø i testområderne kan ikke vurderes endeligt uden en naturkortlægning i området og en mere detaljeret plan for rydninger og naturgenopretning i vindfelterne”**.

Ligeledes fremkommer DMU på side 26 med anbefalinger til undersøgelser, som endnu ikke ses at være gennemført.

Kommentar hertil : Hvorledes kan Folketingets politikere vedtage en lov som foreslået, når der ikke på nuværende tidspunkt er et tilstrækkeligt kendskab til naturpåvirkningen, og politikerne ej heller kender omfanget af skovrydningen ?

Flere undersøgelser kan være udmærkede, men burde have været gennemført inden eller senest i forbindelse med gennemførelse af screening og VVM-undersøgelse samt VVM-redegørelse.

Undladelse af at have foretaget disse undersøgelser må nødvendigvis medføre, at anlægslov for et testcenter ikke kan gennemføres, da dette vil stride mod gældende lovgivning og EU-direktiver.

De økonomiske konsekvenser er heller ikke belyst tilstrækkeligt klart overfor politikerne.

Beslutningsgrundlag – behov for yderligere VVM-undersøgelser

I forbindelse med By- og Landskabsstyrelsens rekvirering af Danmarks Miljøundersøgelser til at lave en hurtig undersøgelse (rekvireringsskrivelse er dateret 23. april 2010, jfr. s. 36) er der bemærket følgende : ***”Det skal for en god ordens skyld understreges, at DMU’s vurdering alene er en første foreløbig vurdering af et evt. vindmølleprojekt. Såfremt det besluttet at arbejde videre med en af de anførte placeringer, vil der skulle udarbejdes VVM mv. som grundlag for endelig politisk stillingtagen til projektet”***.

Bemærkninger hertil : Det virker ikke særligt velfunderet, at der i en rekvireringsskrivelse ses at være angivet helt eksakte beliggenheder som forud præciserede krav for at gennemføre såkaldte ”grundige undersøgelser” til en placering af et testcenter for vindmøller ved Østerild.

Det må lægges til grund, at fremgangsmåde og metode for undersøgelsernes gennemførelse ikke er blevet til på en konstruktiv og rationel samt saglig vis.

De såkaldte ”alternative placeringsmuligheder” for et testcenter er ikke reelle alternativer således som undersøgelserne af området ved Stauning og Kallesmærsk Hede er rekvireret. Dette som følge af, at man fra myndighedsside har placeret opstillingsmønsteret for vindmøllerne på en måde, så de for Stauning-løsningens vedkommende er vinkelret på indflyvningsruten til Stauning Lufthavn og for Kallesmærsk Hedes vedkommende på tværs af indflyvningsruten til militære fly-bombemål som Forsvaret på forhånd har erklæret ikke at ville ønske ændret.

Der har således allerede i udpegningsmåden været reelle begrænsninger i, at disse løsninger kan udgøre et brugbart alternativ til en placering ved Østerild.

Dette medfører således, at regeringen ikke har fremlagt rimelige alternativer til Østerild-løsningen, hvilket igen må medføre, at EU – Kommissionen må opfordres til at indlede en sag imod Danmark for krænkelse af gældende EU – lovgivning, herunder tilsidesættelse af EF-habitatdirektivet.

Østerild-placeringen er alene fremkommet ved en stramt styret og politisk bestemt screening af statslige arealer. Der har på intet tidspunkt fra myndighedsside været en reel screening af mulige placeringer for testcenter på alternative arealer, herunder landbrugsarealer uden særegen natur.

Der har heller ikke været udarbejdet en sammenhængende analyse af testcenter – behovet ?

Det gøres i den forbindelse gældende, at der ikke er noget til hinder for, at vindmøllers afprøvning af og testning af samspil med elnettet ikke allerede kan ske alle de steder, hvor der står en større mængde vindmøller. Herefter er der heller intet til hinder for, at placere testcentre relativt langt fra hinanden, f.eks. i to centre med 2-3 møller i hver gruppe, hvilket giver væsentligt flere muligheder.

Da testkriterier ikke ses forankret i en fast norm, bør det afklares, hvilken institution, der har lavet disse ? Måske er de oven i købet ikke relevante, når det drejer sig om havvindmøller ?

Det er ej heller velbegrunderet, at testmøller ikke kan stå i to rækker ? Faktisk har Risø-folkene selv tidligere beskrevet muligheden for opstilling af møller i to rækker, hvilket skulle fremgå af den korrespondance med By- og Landskabsstyrelsen, som myndighederne imidlertid ikke vil udlevere uagtet, at der er begæret om aktindsigt for flere måneder siden.

Turbulenskravet i forbindelse med selve opstillingsmønster m.v. er ej heller videnskabeligt defineret og tilstrækkeligt undersøgt.

Med henvisning til afgørelse **C (2009) 3218 EU-Kommissionens udtalelse om udvidelse af lufthavnen Lübeck – Blankensee** må en evt. gennemførelse af regeringens planer for et testcenter ved Hjardemål Klit og Østerild Klitplantage derfor nødvendigvis indebære en indhentet udtalelse fra EU-Kommissionen om etableringen af et testcenter som foreslået, og som ikke er begrundet i hensynet til menneskers sundhed, offentlig sikkerhed eller væsentlige gavnlige virkninger for miljøet, er rimelig. Dette er omtalt i et ikke journaliseret notat fra By- og Landskabsstyrelsen dateret 5. maj 2010, som er fremlagt som Bilag 14 til partiernes miljøordførere. I dette notat er det urigtigt oplyst, at etablering af et testcenter ved Hjardemål Klit og Østerild er anderledes i forhold til den

ovenfor omtalte afgørelse vedr. lufthavnen ved Lübeck – Blankensee, da Østerild-projektet ifølge notatet ikke vurderes at påvirke et Natura 2000 område.

Da By- og Landskabsstyrelsen imidlertid ifølge et andet Notat af 5. maj 2010 som er journaliseret under J.nr. BLS-101-01442 fra Landsplan/Natur og omdelt til partierne miljøordførere som Bilag 5 har oplyst, at der er risiko for en øget næringsstofudvaskning fra skovrydning og at rydningsarealer i Hjardemål Klitplantage fører vand til EF-habitatområdet Vullum Sø mod vest og Vejlerne mod øst ses det herved klart dokumenteret, at sagen rettelig bør indbringes for EU-Kommissionen som en forespørgselssag og med anmodning om tilladelse til at videreføre projektplanerne for evt. placering af et testcenter ved Hjardemål Klit og Østerild Klitplantage.

Eftersom regeringen ikke har indhentet denne tilladelse, kan regeringens planer om at etablere et testcenter ved Hjardemål Klit og Østerild Klitplantage og gennemføre en anlægslov herom allerede af denne grund ikke videreføres.

Regeringens planer og projekt om testcenter i Thy som foreslået bør derfor straks trækkes tilbage som værende i strid med EU-lovgivningen og gældende EU-retspraksis.

Der er intet til hinder for, at der kan arbejdes videre med de alternative placeringsmuligheder for et testcenter for vindmøller, hvilket dog forudsætter nærmere og mere grundige VVM-undersøgelser.

Det skal endeligt afslutningsvist bemærkes, at der i den fremlagte rapport med beskrivelse af evt. placering af et testcenter ved Kallesmærsk Hede ses fremført tekniske informationer, der understøtter tidligere fremsatte bekymringer om ukorrekt resultater om støjpåvirkning i VVM-redegørelsen for et testcenter ved Hjardemål Klit og Østerild Klitplantage side 210 – 211.

I nævnte VVM-redegørelse ses det således bl.a. s. 211 oplyst, at der fra den nordligste vindmølle og til området ved campingplads ved Hjardemål Klit Hotel, og hvor støjgrænsen er 36,7 dB ifølge beregningerne, er en afstand herimellem på 1.320 meter.

Ved den fremlagte rapport for Kallesmærsk Hede ses ligeledes et støjkort, hvor der ved måling på tilsvarende vis fra den nordligste mølle og til 39 dB zone ses at være ca. 1.800 meter ? Denne beregnede unøjagtighed ses ganske tankevækkende og synes tillige at dokumentere, at der ikke i VVM-redegørelse for vindmøller ved Hjardemål Klit og Østerild Klitplantage er fremlagt de rigtige informationer.

Det skal i relation til sådanne opdaterede og relevante støjundersøgelser oplyses, at Aalborg Universitets akustiske afdeling netop har skrevet en artikel om den seneste opdaterede viden på området. Denne viden bør naturligvis være kendt forud for gennemførelse af så omfattende lovindgreb, som etablering af et testcenter for vindmøller - på et klart ufuldstændigt grundlag – kan have betyde for ændring af folks tilværelse. Aalborg Universitets rapport er endnu ikke trykt og offentliggjort, men er færdigredigeret og i trykken og kan snart erhverves.

Henrik Svanholm, næstformand - Landsforeningen for bedre Miljø henrik.svanholm@mail.dk

